

เดินทีละก้าว กินข้าวทีละคำ
10 ขั้นตอนง่ายๆ วิจัยจากงานประจำ

นายแพทย์โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

“เน้นเรื่องวิธีคิด หากพูดเรื่องวิธีทำ แล้วละเลย วิธีคิด ถ้าไม่มีวิธีคิด ผลลัพธ์มักจะเสียหาย เพราะเมื่อไม่มีวิธีคิด ทำผิดก็ไม่รู้ว่าผิด เพราะไม่มีวิธีคิดไปตรวจสอบ และเมื่อเน้นวิธีทำมากๆ ก็จะไปเน้นวิธีทำ แล้วจะไปทำซ้ำ”

งานประจำทำไมต้องทำให้เป็นงานวิจัย

- โลกสมัยใหม่กับภาวะแปลกแยกจากงานประจำ - เพราะการทำงานกับผลของงานถูกถ่างออกจนกว้างจนคนทำงานไม่รู้ว่าผลที่ตนทำ ไปสู่เป้าหมายอะไร ไม่เห็นผลลัพธ์สุดท้าย หาความหมาย จากงานไม่เจอ
- การจัดการความรู้กับการลองผิดลองถูก - ไม่มีความรู้ที่เป็นสินทรัพย์ของความรู้ งานวิจัยเรียกร้องความรู้ส่วนร่วมหรือความรู้สาธารณะ
- งานวิจัยเพิ่มคุณค่าให้งานประจำเพราะได้เรียนรู้ - ทำงานแล้วฉลาดขึ้น เป็น non-financial incentive ปิดที่ปรารถนาคือการสร้างความรู้ขึ้นมาได้ด้วยตนเอง เข้าใจประสบการณ์ที่ซับซ้อนได้
- ความรู้เชิงระบบ vs ความรู้เชิงเทคนิค - การทำงานประจำให้เป็นงานวิจัย ความรู้เชิงระบบต้องเรียนรู้จากที่อื่นๆ เหมาะกับพื้นที่นั้นๆ โดยนำเอาความรู้เชิงเทคนิคมาประยุกต์ใช้
- งานวิจัยถูกทำให้กลายเป็น เรื่องยาก เรื่องใหญ่ และกลายเป็นเรื่องของผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นเรื่องของคนอื่น ต้องเปลี่ยนความคิดใหม่เป็น
“งานวิจัยเป็นเรื่องง่าย ทำเล็กๆ ก็ได้แต่สวยงาม และเป็นเรื่องของเราเอง”
- ความรู้อยู่กับผู้ปฏิบัติ
- สร้างวัฒนธรรมของการใช้ความรู้ R2R เป็นเครื่องมือเพื่อเปลี่ยนจากสังคมแห่งความเห็นเป็นสังคมแห่งความรู้
- ในสังคมแห่งความรู้ คนทำงานถือเป็น Knowledge worker ต้องรู้เท่าทันงานวิจัย ทวงคืนฐานะของการเป็นผู้สร้างความรู้ ซึ่งในสังคมปรนัย ความรู้สำเร็จรูปมีมาก ผู้สร้างความรู้มีน้อย ผู้เสพความรู้มาก องค์กรปรนัย “เดินตามช่อง มองแค่ที่เห็น เน้นตัวชี้วัด วิสัยทัศน์มีไว้ท่องจำ งานที่ทำไม่มีความหมายอะไรเลย”

กระบวนการที่จะคืนเรามาสู่ฐานะผู้สร้างความรู้ งานวิจัยเป็นการค้นหาความรู้ใหม่อย่างเป็นระบบ

10 ขั้นตอนง่ายๆ วิจัยจากงานประจำ

“ เริ่มต้น ค้นคว้า หาเป้า เหล่าโจทย์ กำหนดวิธีการ ทำงานภาคสนาม ถามหาความรู้ใหม่ ใช้ บทคัดย่อ นำทาง นำเสนออย่างสร้างสรรค์ มุ่งมั่นสู่ขั้นเทพ”

1. เริ่มต้น หาเรื่องที่ใช่ หาประเด็นที่ชอบ ตั้งชื่อโครงการเอาไว้สุดท้าย ชื่อแรกๆ ที่ตั้งมักใช้ไม่ได้ เริ่มจากความอยากรู้อยากเห็นและมองหา Research topic ให้ได้ เจอปัญหาอะไรเอามาเป็น topic เรียนรู้แนวคิดอะไรเอามาเป็น topic เอาไปลองใช้ เช่นระบบ lean นำมาวิเคราะห์

- เลือกประเด็นกว้างๆ ที่เราอยากรู้
- อาจตั้งต้นจากปัญหาที่เราเจอ
- หรือจากนโยบายและแนวคิด
- ระดมคำสำคัญไว้ค้นคว้า
- ทำประเด็นให้เฉพาะเจาะจง
- หาหรือเสนอประเด็นให้คนที่เกี่ยวข้องทราบตอนเริ่มทำและทำเสร็จ

2. ค้นคว้า สำคัญที่สุด เพราะมักจะไม่มีการค้นหาในการทำ R2R ค้นจาก keyword ก็ได้ เช่น related keyword คำที่เกี่ยวข้อง อาจค้นใน google scholar นอกจากนี้ต้องทบทวนเรื่องแนวคิดด้วย

- ค้นข้อมูลที่เคยมีคนทำ
- ค้นแนวคิดทฤษฎีที่น่าสนใจ
- รวบรวมเป็นบรรณานุกรมตั้งต้น
- เลือกอ่าน เลือกอ้างเฉพาะที่มีคุณภาพ
- ไม่ใช่ทุกเรื่องที่จะคิดจะทำวิจัยจำเป็นต้องทำวิจัยเสมอไป

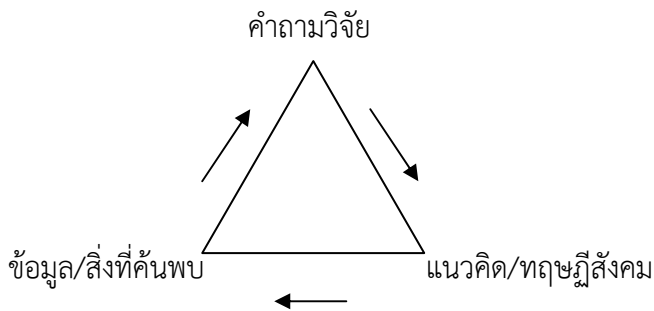
3. หาเป้า

- หาส่วนขาดที่เราไม่รู้
- ต่อยอดเรื่องที่เราไปรู้สิ่งใหม่
- เรื่องที่อยากรู้ต้องเฉพาะเจาะจง
- ลองเขียนสิ่งที่อยากรู้สัก 3 ข้อ
- ปรับให้เป็นวัตถุประสงค์การวิจัย
- งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา.....
- อย่าพยายามทำมากเกินไป

4. เหล่าโจทย์

- ตั้งคำถามวิจัยต้องทำให้ฉลาดขึ้น
- เหล่าประเด็นให้แหลมด้วยวงล้อความรู้
- คำถามที่ดี มาจากแนวคิดดีและข้อมูลดี
- สะสมคำถามวิจัยไว้เป็นตัวอย่าง
- คำถามวิจัย ไม่ใช่คำถามที่ใช้ถามผู้ให้ข้อมูลหรือแนวคำถาม
- คำถามจะเป็นตัวกำหนดวิธีวิจัย

วงล้อแห่งความรู้

คำถามวิจัยที่ดี มาจาก ข้อมูลและแนวคิดที่ดี คำถามวิจัยที่ดีมีค่ามาก และเป็นตัวกำหนดวิธีการ

5. กำหนดวิธีการ

- วิธีจับขึ้นอยู่กับความรู้ที่จะจับว่าเป็น Tacit knowledge หรือ Explicit knowledge
- เชิงปริมาณเน้นตัวเลข – มุ่งเปลี่ยนแปลงโลกด้วยตัวเลข
- เชิงคุณภาพเน้นเรื่องราว – มุ่งเปลี่ยนแปลงโลกด้วยเรื่องราว
- รู้จุดแข็ง/อ่อนแต่ละวิธีการ
- แบบสอบถาม ปลายเปิด-ปิด
- สัมภาษณ์ บุคคล กลุ่ม เชิงลึก
- สังเกต มีส่วนร่วม ไม่มีส่วนร่วม

6. ทำงานภาคสนาม : เก็บข้อมูลให้เป็นระบบ

- เข้าใจธรรมชาติของข้อมูลและแหล่งข้อมูล คน/เวลา/สถานที่
- สร้างเครื่องมือการเก็บข้อมูล : คำถามวิจัยให้เก็บไว้ในใจ ผู้ให้ข้อมูลไม่มีหน้าที่ตอบคำถามวิจัย ผู้ตอบคำถามวิจัยคือผู้วิจัย
- มีวินัยในการจดบันทึก
- ทบทวนวิเคราะห์หาสิ่งค้นพบใหม่ๆ ไปด้วยเสมอ
- วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสบการณ์ความเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคมะเร็ง
- คำถามวิจัย การเจ็บป่วยจากมะเร็งทำให้การให้ความหมายของชีวิตเปลี่ยนไปอย่างไร

- ไม่ควรเอาคำถามวิจัยมาถามผู้ให้ข้อมูล
- แนวคำถาม ก่อนป่วย มีความใฝ่ฝันต่ออนาคตอย่างไรบ้าง หลังป่วย มีความใฝ่ฝันต่ออนาคตอย่างไรบ้าง

7. ถามหาความรู้ใหม่ จุดอ่อนของ R2R มักมีคำตอบล่วงหน้า ต้องหาว่าสิ่งค้นพบบอกอะไรใหม่

- วิจัยคือสร้างความรู้ใหม่
- ความรู้ใหม่คือ Argument กำลังรบกับความคิดเดิมคืออะไร
- ดึงให้เป็นข้อสรุปเชิงนามธรรม
- Researcher ต้องแปลความ vs. Reporter เอามาบอกซ้ำ
- Argument ที่ดี : Originality, Creativity & Impact ใหม่ สร้างสรรค์ มีความสำคัญ
- งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า
- ไม่ควรกว้างเกินไปและไม่ควรแคบเกินไป

8. ใช้บทคัดย่อ นำทาง

- บทคัดย่อ งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับ (topic) มีวัตถุประสงค์เพื่อ....โดยมีคำถามวิจัยที่สำคัญคือ..... การวิจัยนี้เป็นการวิจัย ผลของการวิจัยพบว่า (เติม finding) การศึกษาี้แสดงให้เห็นว่า (ใส่ main argument)
- งานวิจัยเปรียบเสมือนถือตะกร้าไปเก็บลูกปัด เลือกเอาแต่เม็ดที่ใช้ได้ เต้นจริงๆ มาร้อยเป็นลูกปัด

9. นำเสนออย่างสร้างสรรค์

- เราต้องเชื่อในสิ่งที่เราเสนอ Argument ต้องแน่น คิด 8 ขั้นตอนมาดี
- หาผู้ฟังกลุ่มเป้าหมาย
- งานวิจัยไม่จำเป็นต้องเป็นเล่ม communicating the result ใครรู้เรื่องนี้แล้วจะเป็นผลดี
- รูปแบบการนำเสนอผล การคืนข้อมูลให้กับชาวบ้าน การนำเสนอ poster ควรทำเป็นรูป
- เลือกเวลาการนำเสนอ
- นำเสนอให้เป็นขั้นตอน
- จุดอ่อนคือการขาด supportive evidence เพราะเชื่ออยู่ในเรื่องนั้นเป็นทุนเดิม เป็นงานที่ตัวเองทำ คิดว่าดีอยู่แล้ว

10. มุ่งมั่นสู่ขั้นเทพ

- วิจัยเป็นศาสตร์และศิลป์
- งานวิจัยชิ้นแรกน่าอายเสมอ
- ความเข้าใจเกิดจากการได้ลงมือทำ
- วิจัยเป็นทั้งเครื่องมือผลิตความรู้ เครื่องมือพัฒนาคนและเครื่องเสริมพลังอำนาจ

จุดอ่อนสำคัญของงานวิจัย

- ผลงานขาด Originality, Creativity, Impact
- การนำเสนอไม่ Coherent and Logical sequence ไม่เป็นขั้นตอนไม่เป็นเหตุผล
- Argument ไม่ชัดเจน ไม่รู้จะบอกอะไร
- ไม่มี Supportive evidences ข้อสรุปไม่มีหลักฐานยืนยัน
- ปัญหาของ Methodology
- ปัญหาการใช้ทฤษฎีอ้างอิงผิดๆ
- ปัญหาภาษาและการเขียน
- หาคคนช่วย edit

การวิจัยเชิงระบบ นำสู่ข้อเสนอเชิงระบบได้ เจอปรากฏการณ์อย่าหยุดแค่อธิบายหรือแก้ไขตรงนั้น ให้ถาม why 5 ครั้ง ก็จะถึงระบบ จาก System thinking ของ Peter เซงเก้

* สรุปจากการบรรยายที่ download จาก youtube ของ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากงานประจำสำนักงานวิจัยครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 14-16 กรกฎาคม 2553 จัดโดย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และภาคีเครือข่าย R2R